

MINUTENBLAD

DOSSIER No. OD 725

NAAM: RECHERCHEBUREAU

3-11-47.

Kennis genomen H.

2. Gezien, geen actie genomen.
Afdeling C/I, 6 Januari 1948. W

3. *Gezien van versie met versie, opgenomen 2-5-50.*

4. *Gezien, 20/3*

5. *Gezien: LTB 17/2/64.*

C.V.D.

Betreft: C.J.Potappel,
Heemskerckstraat 34
te 's-GRAVENHAGE.

Volgno.

11 JULI 1947

ACD/18214.

(K) Gornelis Jacobus POTAPPEL, geboren 3 November 1901 te Rotterdam, is houder van het Internationaal Recherchebureau, gevestigd Heemskerckstraat 34 te 's-Gravenhage, (hij woont eveneens aan hetzelfde adres). Hij is een zoon van:

Pieter Potappel, geboren 21 Augustus 1874 te Tholen en Maria Jacoba Klippel, geboren 19 October 1876 te Tholen.

Op 2 Maart 1927 huwde hij te 's-Gravenhage met Dina Boom, geboren 19 October 1903 te 's-Gravenhage. Uit dit huwelijk werden de volgende kinderen geboren:

I. Pieter Cornelis Jacobus, geboren te 's-Gravenhage 25 Juni '27.

II. Hendrina Maria Dina, geboren te 's-Gravenhage 14 April '29.

Op 11 December 1942 werd dit huwelijk te 's-Gravenhage door echtscheiding ontbonden.

Voorheen was Potappel te Leiden woonachtig, doch op 6 Augustus '18 werd hij in de gemeente 's-Gravenhage ingeschreven. Sedert 16 Augustus 1935 woont hij aan het tegenwoordige adres Heemskerckstraat No.34.

In dit perceel is bij hem inwonend: Anton Derk Johan van HAPEREN, geboren 26 April 1924 te Hulst (Zeeland), van beroep banketbakker. Hij is een zoon van Jacobus Hendricus van Haperen, geboren 31 Juli 1893 te Nijmegen en Margaretha Maria Henrica Wit, geboren 27 October 1894 te Nijmegen.

A.D.J.van Haperen huwde op 9 October 1946 te 's-Gravenhage met Christina Maria Loos, geboren te 's-Gravenhage 24 December 1924. Uit dit huwelijk zijn geen kinderen geboren.

Van Haperen heeft achtereenvolgens aan de volgende adressen gewoond:

Hulst, Grote Markt B.116 (ouders).

1 Mei 1936: Huybergen - Instituut St. Marie.

6 September 1937: St.Michiels-Gestel A.228.

18 Augustus 1939: Hulst, Grote Markt B.116.

16 Januari 1941: Breda, Zandbergplein 13.

12 December 1941: Hulst, Grote Markt B.116.

6 Mei 1942: Nijmegen, Staringstraat 30.

30 April 1945: Hulst, Grote Markt B.116.

22 October 1946: Fahrenheitstraat 1, Den Haag.

23 April 1947: Heemskerckstraat 34.

Het Internationaal Recherchebureau, waarvan Potappel de exploitant is, dient zich ook wel aan onder de naam:
Nederlandsch Recherche-Bureau.

Potappel voornoemd, werd op 24 Juli 1946 door de P.R.A. te 's-Gravenhage gearresteerd als verdacht van:

1. Lidmaatschap Nederlandse Kultuurkamer.
2. Lidmaatschap der Nederlands-Duitse-Kultuurgemeenschap.
3. Opdrachten uitvoeren, als houder van een recherchebureau voor Duitse instanties.
4. Vermoedelijke medeplichtigheid aan verraad.

Na aanvankelijk te Scheveningen geïnterneerd te zijn geweest, werd hij naderhand overgeplaatst naar het bewaringskamp "Crailo" te Laren.

Blijkens de verschillende getuigenverklaringen, waaronder vele van zijn eigen voormalige rechercheurs, zou Potappel bovendien nog:

- a. Verscheidene malen aan leden van de Duitse Weermacht de nazi-groet hebben gebracht.
- b. Geabonneerd zijn geweest op "Volk en Vaderland".
- c. Regelmatig bezoek hebben ontvangen van hoge Duitse officieren.
- d. Lid zijn geweest van Zwart Front, en zijn kantoren beschikbaar heb-

- ben gesteld voor vergaderingen van Zwart-Front.
- e. Zeer bevriend zijn geweest met de N.S.B.'er Haighton te Apeldoorn, die een nationaal-socialistisch blad heeft uitgegeven, waarvan Potappel secretaris zou zijn geweest.
 - f. Vergunning hebben verkregen om zijn radiotoestel te mogen behouden.
 - g. Zijn auto voor hoge prijs aan de Duitsers hebben verkocht.
 - h. Een Duitse Gefreiter genaamd "Paul" als huisvriend hebben opgenomen.
 - i. Een foto van Hitler in zijn huiskamer hebben gehad, die na de bevrijding vervangen zou zijn geworden door foto's van het Koninklijk-Huis.
 - j. Gedurende lange tijd maaltijden uit de Duitse keuken hebben betrokken.
 - k. Zich hebben aangemeld bij de Gestapo als medewerker, omdat hij destijds met zuiver Nederlandse zaken zo weinig verdiende.
 - l. Geadvertiseerd hebben in de Deutsche Zeitung, om daarin zijn recherchebureau aan te bevelen en geabonneerd zijn geweest op vorenge-noemd blad.
 - m. Verschillende privé zaakjes hebben opgeknappt voor vele Duitse militairen.

Het verweer van Potappel tegen al deze beschuldigingen is niet erg overtuigend en hield (zeer in het kort) ongeveer het volgende in:

"Hij zou nooit lid zijn geweest van de N.S.B. of van een Duitse partij. In Augustus 1940 is hij lid geworden van Nationaal Front, op verzoek van Dr.C.A.A.Haighton, geboren 26 October 1896 te Rotterdam, (op 13 April 1943 te Apeldoorn overleden), teneinde "de organisatie van Nationaal Front te observeren".

Eveneens op verzoek van Dr.Haighton zou hij in 't laatst van

1940 een kamer hebben afgestaan aan een paar hem "onbekende heren", die hem later bleken "van Nationaal Front te zijn". Toen hem dit "bekend werd" zou hij hen de huur weer hebben opgezegd. De "onbekende heren" hadden toen een landkaart en een schrijfbureau achtergelaten, die later door Potappel met hen zouden zijn verrekend.

Dr. Haighton kwam in het begin van de oorlog meermalen bij Potappel op het kantoor en bracht bij zijn vertrek altijd de nazi-groet. "Het is mogelijk", zegt Potappel, "dat ik als groet ook met mijn hand een beetje gezwaaid heb, maar bij mijn weten heb ik nooit de nazi-groet gebracht".

Gedurende de oorlog van 1940 af, was hij inderdaad geabonneerd op "Volk en Vaderland", doch niet op de "Deutsche Zeitung". Wel had hij in laatstgenoemd blad enige malen geadverteerd, echter "uitsluitend om onder de aandacht te komen van mede-adverteerders".

Het gewraakte bezoek van Duitse officieren, wordt door Potappel ontkend, volgens hem zijn deze officieren niet bij hem geweest, doch bij een zekere Mevrouw Weenink, die bij hem op kamers woonde.

Van 1938 af tot ongeveer Juni 1943 was hij secretaris geweest van het maandblad "De Nieuwe Gids". Volgens Potappel zou dit een letterkundig blad geweest zijn, waarin propaganda werd gemaakt voor de "Groot-Nederlandse-Gedachte". Dit blad werd destijds gedrukt bij de drukkerij "Luctor et Emergo". Daar Potappel van mening was, dat dit maandblad voor de Volksgemeenschap van grote waarde was, zou hij steeds moeite gedaan hebben om dit blad in stand te houden. Verder heeft hij als secretaris van "De Nieuwe Gids" bij de oprichting van de Nederlandse Kultuurkamer formulieren ingevuld en zich (volgens zijn verklaring) daarbij "vermoedelijk" als lid hiervan opgegeven, terwijl hij ten behoeve van de werkzaamheden voor zijn recherchebureau zich als lid heeft opgegeven van de Nederlands-Duitse-Kultuurgemeenschap.

In Juli 1944 kwam een zekere Scheuer bij Potappel op het kantoor. Of dit een Hollander of een Duitser was geweest, kon Potappel "zich niet meer herinneren". Deze Scheuer had hem een onderzoek opgedragen naar een zekere Smit en er bij verteld, dat dit onderzoek moest geschieden in opdracht van de Direction van de Deutsche-Handels Aktiengesellschaft, destijds gevestigd in het Noordeinde 58 te 's-Gravenhage. Hoewel Potappel dus wist, dat dit een Duitse instantie was, heeft hij deze opdracht toch uitgevoerd en na onderzoek voornoemde instantie bij rapport geadviseerd bedoelde Smit, tot het bereiken van hun doel in gijzeling te laten stellen.

Omdat hij lid was van de Nederlandse Kultuurkamer en van de Nederlands-Duitse-Kultuurgemeenschap, had Potappel een verzoek gericht tot de een of andere instantie ("welke dit was geweest wist Potappel zich niet meer te herinneren") voor een radiovrijstelling, welke hem inderdaad ook was verleend.

Nadien heeft hij nog weer een verzoek gedaan om naar de geoorloofde zenders te mogen luisteren. In beide verzoekschriften, welke beide bij de P.R.A. aanwezig zijn, heeft Potappel destijds vermeld, dat hij pro-Duits was en dat de radio van een Duitse vriend was. Dit was echter volgens Potappel "slechts camouflage" geweest.

Omtrent de Duitse Gefreiter, die bij hem als huisvriend zou hebben gekomen, verklaarde hij, dat dit een zekere Gefreiter "Paul Peterson" was geweest, die enige tijd bij hem inkwartiering had genoten en zeer bevriend was met zijn zoon. In verband daarmee kwam hij ook later nogal veel over de vloer, terwijl het "ook wel mogelijk was, dat van deze Gefreiter foto's bij hem in huis hadden gehangen". Hij ontkende echter ten stelligste een foto van Hitler in zijn woning te hebben gehad.

Op 5 Mei 1944 zouden de Duitsers zijn auto (Packard), die vanaf Augustus 1940 zou zijn ondergedoken, in beslag hebben genomen. Hij beweert deze niet aan hen verkocht te hebben, doch geeft toe "als

vergoeding voor de vordering f.3700.- te hebben ontvangen.

In 1944 heeft hij "enige maaltijden, bestaande uit een beetje overgeschoten pap" uit de Duitse keuken betrokken, doch vele andere mensen deden dit volgens Potappel ook.

Vanaf Januari 1940 tot 17 Juli 1940 is Potappel "voor zaken" naar Italië geweest. Welke zaken dit waren, wordt door hem niet naar voren gebracht. Toen hij terug kwam moest hij na verloop van enige dagen op het Binnenhof bij de S.D. komen, die hem het voorstel zou hebben gedaan, om bij de S.D. in dienst te komen voor het ontdekken van sabotagedaden. Onder voorwendsel, dat hij niet gezond was, zou hij dit hebben afgewimpeld. Nadien zou hij nooit meer op het Binnenhof bij de S.D. zijn geweest, om bij hen in dienst te komen. Wel is het volgens Potappel "mogelijk", dat hij daar later weer is geweest voor "zaken".

Nooit had Potappel tegen iemand gezegd, dat hij gedurende het eerste jaar na de capitulatie f.15.000.- minder verdiend zou hebben, dan gedurende het laatste kwartaal van de oorlog (één der getuigen had dit beweerd).

In de bezetting had hij inderdaad "enige malen" privé opdrachten uitgevoerd voor Rijks-Duitsers en militairen, o.a. voor de N.V. Nedra, gevestigd in de Fultonstraat te Den Haag. Met deze opdrachten zou hij echter meestal "geen succes" hebben geboekt.

Eén zijner ondergeschikten had hij eens een brief geschreven, waarin hij had gezegd, dat hij bij zijn onderzoek naar een bepaalde dame, zich bij voorkeur moest legitimeren met een kaartje van het bureau van de "Arbeitsberatung". Het was hem toen niet begonnen om die dame bang te maken of voor arbeidsuitzending naar Duitsland te sturen, maar speciaal om van haar te vernemen "waar zij werkzaam was".

In het begin van 1941 had hij zijn recherchebureau ook aanbevelen bij de leider van de "Zentralauftragstelle" aan de Carel van By-

landtlaan 16 te Den Haag. In de loop van 1943 heeft hij van een der leidende figuren van deze instantie opdracht gekregen een onderzoek in te stellen naar een gepleegde diefstal van f.15.000.-. Voor dit doel had hij een zijner rechercheurs gedurende pl.m. 6 weken bij deze instantie portierswerkzaamheden laten verrichten, maar ook dit onderzoek "had niet het gewenste resultaat" gehad.

Op 23 Mei 1943 heeft hij zijn recherchebureau aanbevolen bij de directie van de Nederlandse-Oost-Compagnie, destijds gevestigd Amaliastraat No.1 te Den Haag. Kort daarop kreeg hij van dit bureau opdracht om een diefstal van enige honderden cigarettencarten op te helderen, die daar waren ontvreemd. Het was hem toen gelukt de dader hiervan op te sporen en dit bleek "een vooraanstaand N.S.B.'er te zijn". Wanneer dit niet het geval was geweest, zou hij de dader volgens zijn bewering "nooit hebben laten arresteren".

Hij heeft in 1942 ook zijn diensten aangeboden aan de "Deutsche Handelskammer", doch beweert voor deze instantie geen opdrachten te hebben uitgevoerd.

In het begin van 1944 kwam een zekere MUNNIX, wonende Heerengracht 493 te Amsterdam (thans niet meer in leven, daar hij tijdens zijn internering zelfmoord heeft gepleegd) bij hem om een onderzoek in te laten stellen naar de gedragingen van een "kennis van hem" een zekere juffrouw M. (verdere gegevens kon hij zich niet meer herinneren). Hij heeft toen een uitgebreid onderzoek laten instellen en het desbetreffende rapport aan Munnix toegezonden. Uit het rapport bleek Potappel toen wel, dat hij met een hele illegale groep te doen had, doch hij "vertrouwde dat Munnix dit rapport als privé-eigendom in zijn bezit zou houden en dit aan niemand door zou geven". Het was hem dan ook "totaal onbekend, dat na verloop van enige weken bedoelde illegale groep waarbij Mej.M. behoorde, was gearresteerd en dat daarvan ook nog enigen waren gefusilleerd".

Bij een door de P.R.A. in zijn woning ingesteld onderzoek, werd echter een opdrachtbriefje aan Potappel gevonden, betreffende een ondergedoken Jood, B.de LIEME, die opgespoord moest worden, benevens een rapport van Potappel hierop betrekking hebbende.

Verder werd nog het opdrachtbriefje van Munnix gevonden, waarin hij Potappel opdracht geeft de gangen na te gaan van zekere Lilly MEULMAN te Amsterdam.

Als gevolg hiervan heeft Potappel een rapport samengesteld en in gedeelten verzonden aan Munnix te Amsterdam.

Uit dit rapport blijkt, dat in perceel 's-Gravenhekje 5 te Amsterdam, waar Mej.Meulman woonachtig was, door verschillende personen illegale werkzaamheden werden verricht. Bij een onderzoek bij de Documentatiedienst van de P.R.A. te Amsterdam bleek, dat tegen Munnix, wonende Minervaplein 2 te Amsterdam, proces-verbaal is opgemaakt, terzake van verraad van diverse personen.

Voorts blijkt uit dit proces-verbaal van de P.R.A. te Amsterdam, dat Munnix het rapport van Potappel destijds in handen heeft gegeven van de Opper-luitenant JONKER en de administrateur SEVEKE, beiden van de Sociale Politie te Amsterdam, met als gevolg, dat er 4 personen n.l. Mej.MEULMAN voornoemd, Mej.AALDERS, de heren R.GOEDHART en J.GLASER door de Sociale Politie te Amsterdam werden gearresteerd. Drie van deze mensen zijn later weer vrijgekomen, doch J.Glaser werd aan de S.D. overgegeven. Deze werkte onder de illegale naam "Jan Post" ging naar het concentratiekamp Amersfoort en vandaar naar Neuengamme (Dld.) waar hij vermoedelijk is overleden, daar hij tot heden niet is teruggekeerd. Na de door de P.R.A. in zijn woning gedane huiszoeking, waarbij de bewuste "opdrachtbriefjes" werden gevonden, werd Potappel nogmaals gehoord. Zijn verweer is ook toen weer niet erg overtuigend geweest, hetgeen moge blijken uit zijn relaas, dat hij geeft omtrent zijn handelingen in deze aangelegenheid.

"Toen ik in 1944 opdracht kreeg van Munnix om de gedragingen na te gaan van de personen, die in het pand 's-Gravenhekje 5 te Amsterdam woonden, heb ik "geen informaties getrokken op de heer Munnix".

Uit hoofde van de bewuste opdracht wist ik, dat het Munnix te doen was, om te weten te komen, met wie het object (Mej.Meulman) omging en of er door deze personen ook bijv. illegaal gewerkt werd.

Ik geef toe, dat inzake de "opdracht Munnix" door mij "niet die voorzichtigheid is betracht, die in deze zaak geboden was". Dit bedoe ik natuurlijk de zaak achteraf overwegende. Het is nooit mijn bedoeling geweest iemand te verraden en het is geen moment in mij opgekomen, dat Munnix het bewuste rapport in handen zou geven van de Duitse Politie.

Het is inderdaad juist, dat ik in 1943 een opdracht heb aangevaard van een zekere van der TOORN, om uit te zoeken waar een ondergedoken Jood genaamd B.de LIEME zich bevond. Deze De Lieme werd door Van der Toorn verdacht, dat hij zich zou hebben schuldig gemaakt aan inbraken, gepleegd in de zaak, die door Van der Toorn was "gekocht" en waarvan De Lieme vroeger eigenaar was. Ik heb getracht te weten te komen waar De Lieme zich bevond en heb mijn bevindingen vastgelegd in een "vertrouwelijk schrijven", dat ik aan Van der Toorn heb gezonden. Als ik de verblijfplaats van De Lieme gevonden zou hebben, "had ik niet zonder meer deze plaats aan Van der Toorn medegedeeld, doch ik zou eerst geïnformeerd hebben, wat Van der Toorn van plan was".

Volledigheidshalve dient hierbij te worden opgemerkt, dat De Lieme inmiddels door een kennis was gewaarschuwd, dat Potappel achter hem aanzat en dat hij tengevolge van die mededeling op zijn hoede was. Potappel is er niet in geslaagd de verblijfplaats van De Lieme te ontdekken, doch het is zeer twijfelachtig of hij wel gehandeld zou hebben, zoals hij voorgeeft, indien hij wel in het rapport aan Van der

Toorn de verblijfplaats van De Lieme had kunnen vermelden. Toen De Lieme na de bevrijding in zijn zaak terug kwam, vond hij in de administratie een stortingsbewijs van de Post- Cheque- en Girodienst, waaruit bleek, dat er een bedrag van f.454.84 gestort was ten name van Potappel.

Op 27 Mei 1947 werd Potappel uit zijn detinerings ontslagen door de Officier-Fiscaal te 's-Gravenhage (op last van de Procureur-Fiscaal). Hij werd daarbij onder toezicht gesteld (Politieke- delinquenten) en kreeg arbeidsplicht opgelegd. Verder werd hem verboden:

1e. het bekleden van ambten of bepaalde ambten;

2e. het dienen bij de gewapende macht;

3e. het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen;

4e. het zijn van raadsman of gerechtelijk bewindvoerder;

Zijn voorwaardelijke buiten vervolgingstelling is d.d. 27 Mei 1947 ingegaan met een proeftijd van 1 jaar en 6 maanden.

In het laatst van Juni 1947 heeft Potappel een verzoek ingediend om ten behoeve van zijn recherchebureau in het bezit te worden gesteld van een geldig buitenlands paspoort, doch dit is hem op grond van zijn veroordeling voorlopig geweigerd.

Eind Juli 1937, ongeveer een half jaar na het oprichten van zijn recherche-bureau bevond Potappel zich te Batavia, teneinde voor een cliënt in Indië een mismakke vrouw te zoeken, waarmede zijn cliënt een huwelijk wenste aan te gaan.

De toenmalige Hoofdcommissaris van Politie te Batavia verzocht destijds in verband hiermede inlichtingen omtrent Potappel, die zich te Batavia "chef-detective" noemde, vermoedende, dat Potappel zich bezig hield met vrouwenhandel. De H.C. te Batavia is toen medegedeeld, dat bij een officieus ingesteld onderzoek was gebleken, dat de door Potappel medegedeelde opdracht hem was verstrekt door Alfred HAIGHTON.

destijds wonende te Parijs, die omtrent zijn eventuele huwelijk nogal afwijkende opvattingen scheen te hebben. Een vrouw bijv. met slechts één been, leek hem een ideaal. Verder zijn bij de Politie te 's-Gravenhage talloze verzoeken om inlichtingen omtrent het recherchebureau van Potappel binnen gekomen, waaronder ook klachten. Destijds voorzag hij bijv. zichzelf en zijn rechercheurs van een eigen gemaakt legitimatiebewijs, dat op het publiek een zeer misleidende indruk kon vormen. Deze legitimatiebewijzen, waarvan een exemplaar bij dit rapport is gevoegd, zijn destijds in 1942 door de Politie te 's-Gravenhage ingenomen. Aanvankelijk werd overwogen om middels de dagbladen het publiek tegen het recherchebureau van Potappel te waarschuwen, doch dit is achterwege gebleven, nadat Potappel beloofd had zich niet meer van misleidende legitimatiebewijzen te bedienen.

Door de Politie te 's-Gravenhage werden tegen Potappel de volgende processen-verbaal opgemaakt:

1. d.d. 27 Mei 1927 - A.P.66 overtreding van de Loterijwet;
2. d.d. 27 Januari 1944 P.V.D.36 smaad c.q. belediging.

's-Gravenhage 5-7-1947.

4.